

Trends en factoren relevant voor de politiefunctie in 2040

Deze kaart beschrijft trends- en factoren die van invloed zijn op de politiefunctie in Nederland in 2040. Hiernaast maakten we nog twee 'trends en factorenkaarten', met hierop (1) een specifieke analyse van factoren die spelen rondom innovatie en (2) trends en factoren die relevant zijn bij het nadenken over de rol die partijen kunnen spelen in het uitvoeren van de politiefunctie.

Met '**politiefunctie**' verwijzen we naar het handhaven van wetten en regels en het beschermen van burgers, zo nodig door dwang. Die 'functie' ligt niet alleen bij de politie, maar soms ook bij burgers, bij bedrijven zoals private beveiligingsorganisaties, of bij overheidsorganisaties zoals de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), de Koninklijke Marechaussee of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Met '**organisaties met een politiefunctie**' bedoelen we dus alle organisaties in Nederland die een politiefunctie uitvoeren. Hieronder vallen zowel *publieke als private organisaties*. Waar we op de kaart '**organisaties**' schrijven, bedoelen we deze brede groep organisaties met een politiefunctie. Indien we '**bedrijven**' schrijven, dan bedoelen we alle private organisaties, óók bedrijven die geen politiefunctie uitoefenen. En met de '**overheid**' verwijzen we naar alle publieke organisaties, ook als zij geen politiefunctie hebben.

Dit overzicht van trends- en factoren is niet uitputtend maar is gebaseerd op de inbreng van professionals en experts tijdens een dialoogsessie georganiseerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid op woensdag 12 april. Met dank aan allen voor hun denkwerk.

Welke trends en factoren zijn relevant voor het nadenken over de politiefunctie in Nederland in 2040?

Dreigingen

Digitalisering leidt tot nieuwe en steeds grotere veiligheidsrisico's

- De samenleving is steeds afhankelijker van digitale technologie, en is hierdoor kwetsbaarder voor digitale criminaliteit.
- Online criminaliteit neemt toe, zoals hacking, e-fraude, online oplichting of diefstal in een game.
- Mensen kunnen met toegankelijke software makkelijker cyberaanvallen uitvoeren en nepnieuws verspreiden.
- Kwaadwillenden kunnen digitale technologie van overheden en organisaties misbruiken, zoals camera's op straat.
- Plegers van online criminaliteit zijn moeilijk te herleiden, bijvoorbeeld omdat ze vanuit het buitenland opereren.
- Staten vechten geopolitieke conflicten steeds vaker online uit, zoals met cyberaanvallen of politieke inmenging.

De spanningen tussen groepen onderling en met de overheid nemen toe

- Een kleine, groeiende groep betwist de legitimiteit van de rechtstaat, zoals door complottheorieën.
- Migratie- en vluchtelingenstromen nemen toe, soms met conflicten rondom opvangcentra tot gevolg.
- Het aantal demonstraties in Nederland neemt toe, van 2068 in 2013 in 18 grote steden naar 5055 in 2022.
- Demonstranten overtreden steeds vaker de wet (van enkele keren in 2013 in 18 grote steden, naar 101 keer in 2022).

Criminaliteit neemt af maar ondermijning en zichtbaar, grof geweld neemt toe

- Geregistreerde criminaliteit in Nederland daalt al lange tijd, zowel vermogens- als geweldscriminaliteit.
- Jeugdcriminaliteit neemt af, maar het gebruik van geweld onder minderjarigen en jongvolwassenen neemt toe.
- Steeds meer togadragers, politici en bestuurders worden (online) bedreigd door burgers of criminelen.
- Ondermijnende milieucriminaliteit neemt toe zoals mestfraude, afvalcriminaliteit en fraude met olie.
- Internationale criminele netwerken gebruiken Nederland voor het produceren, doorvoeren en verkopen van drugs.
- De georganiseerde misdaad gebruikt openlijker geweld, zoals het doodschieten van personen in woonwijken.

Samenleving

Mensen hebben overwegend veel vertrouwen in de politie en eisen meer verantwoording

- Het vertrouwen van Nederlanders in de politie is hoog in vergelijking met andere landen en neemt licht toe.
- In 2022 had 77 procent van Nederlanders van 15 jaar of ouder volgens het CBS vertrouwen in de politie.
- Slachtoffers hebben weinig vertrouwen dat daders gepakt worden, hierdoor doen zij zelden aangifte bij de politie.
- Burgers eisen steeds vaker verantwoording van de politie, zoals waarom een zaak wel of niet wordt opgepakt.
- Sommige burgers betwisten de legitimiteit van de politie bijvoorbeeld vanwege etnisch profileren.

De groep kwetsbare mensen die aandacht vraagt van organisaties met een politiefunctie neemt toe

- Nederland vergrijsd: in 2040 is 25 procent van de bevolking 65 of ouder (ten opzichte van 20 procent anno 2023).
- Nederland telt afgelopen jaren steeds meer asielzoekers, dit aantal blijft naar verwachting komende jaren hoog.
- Er is steeds minder goede hulp voor verwarde mensen in een vroeg stadium, zoals door bezuinigingen in de ggz.

Uitvoering

Organisaties met een politiefunctie richten zich steeds meer op preventie, ondermijning en (psycho)sociale vraagstukken

- Publieke politieorganisaties besteden steeds meer tijd en middelen aan preventie, zoals door sociale cohesie te vergroten.
- Publieke organisaties besteden steeds meer tijd en middelen aan ondermijnende criminaliteit.
- Publieke organisaties besteden steeds meer tijd en middelen aan psychosociale veiligheidskwesties.
- De politie speelt vaker een rol in het verminderen van spanningen tussen bevolkingsgroepen, zoals bij demonstraties.

Steeds meer (verschillende) partijen voeren onderdelen van de politiefunctie uit

- Bedrijven bieden steeds meer veiligheidsproducten, -diensten en personeel aan.
- Bedrijven en kennisinstellingen bieden steeds meer opleidingen aan voor professionals met een politiefunctie.
- Bedrijven sanctioneren vaker zelf misdrijven, zoals bij winkeldiefstal of het overtreden van regels.
- Het aandeel internationale bedrijven in Nederland dat veiligheidsproducten en -diensten aanbiedt neemt toe.
- Burgers nemen vaker het heft in handen om veiligheid te organiseren, zoals als burgerwacht of 'pedojagers'.
- Burgers lossen delicten vaker zelf op, zoals wanneer zij hun gestolen auto terughalen met een gps-tracker.

Organisaties met een politiefunctie kunnen een deel van hun taken niet goed uitvoeren

- Organisaties kampen vanwege arbeidsmarktcrachte met (structureel) personeelstekort.
- Het goed uitvoeren van de politiefunctie vergt steeds meer specialistische kennis en vaardigheden, zoals rond cybersecurity.
- Burgers en politici vragen organisaties om meer taken op te pakken dan ze aankunnen.
- Bijna 60 procent van alle hulpverleners ervaart maandelijks agressie of geweld tegen hen- dit getal is afgelopen jaren stabiel.
- Online persoonsgegevens en opnames van handhaving zetten de veiligheid en privacy van hulpverleners onder druk ('doxing').

Innovaties relevant voor de politiefunctie in 2040

Deze kaart beschrijft innovaties die relevant zijn voor het nadenken over de politiefunctie in Nederland in 2040. Het is een aanvulling op de bredere 'trends en factorenkaart', waarop trends en factoren staan die spelen in de samenleving, rondom dreigingen en rond de uitvoering van politiefunctie. Daarnaast maakten we ook een kaart met trends en factoren die relevant zijn bij het nadenken over de rol die partijen kunnen spelen in het uitvoeren van de politiefunctie.

Met 'politiefunctie' verwijzen we naar het handhaven van wetten en regels en het beschermen van burgers, zo nodig door dwang. Die 'functie' ligt niet alleen bij de politie, maar soms ook bij burgers, bij bedrijven zoals private beveiligingsorganisaties, of bij overheidsorganisaties zoals de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), de Koninklijke Marechaussee of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Met 'organisaties met een politiefunctie' bedoelen we dus alle organisaties in Nederland die een politiefunctie uitvoeren. Hieronder vallen zowel *publieke als private organisaties*. Waar we op de kaart 'organisaties' schrijven, bedoelen we deze brede groep organisaties met een politiefunctie. Indien we 'bedrijven' schrijven, dan bedoelen we alle private organisaties, óók bedrijven die geen politiefunctie uitoefenen. En met de 'overheid' verwijzen we naar alle publieke organisaties, ook als zij geen politiefunctie hebben.

Met *innovatie* verwijzen we naar vernieuwingen die bijdragen aan het beter uitvoeren van de politiefunctie. Dat kan met compleet nieuwe ideeën, maar ook door bestaande ideeën op nieuwe manieren of meer toe te passen. Het kan hier gaan om technologische vernieuwing, om vernieuwingen in de strategie van organisaties, of om nieuwe manieren van samenwerken, zowel binnen als tussen organisaties.

Dit overzicht van innovaties is niet uitputtend maar is gebaseerd op de inbreng van professionals en experts tijdens een dialoogsessie op woensdag 17 mei georganiseerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Met dank aan allen voor hun denkwerk.

Welke innovaties zijn relevant voor het nadenken over de politiefunctie in Nederland in 2040?

Strategie

Organisaties met een politiefunctie richten zich steeds meer op niet-juridische conflictbeslechting

- Bedrijven sanctioneren vaker zelf misdrijven door klanten, in plaats van dit te melden bij de politie.
- De overheid kiest vaker voor conflictbeslechting buiten het strafrecht om, zoals via bemiddeling of 'herstelrecht'.

Organisaties met een politiefunctie onderbouwen hun strategie steviger en richten zich meer op maatschappelijke impact

- Organisaties bepalen vaker hun doelen en inzet op basis van data en wetenschappelijk onderzoek.
- Organisaties experimenteren met kwantitatieve én kwalitatieve verantwoording, zoals met verhalen van burgers.
- Publieke organisaties evalueren werkzaamheden steeds meer op basis van maatschappelijke impact in plaats van output.

Organisaties met een politiefunctie pakken (complexe) dreigingen steeds vaker aan in samenwerkingsverbanden

- Publieke en private organisaties werken steeds vaker samen rond complexe dreigingen zoals ondermijning.
- Organisaties werken steeds vaker in regionale samenwerkingsverbanden aan veiligheid, zoals in veiligheidshuizen of -regio's.
- Publieke organisaties smeden en coördineren vaker samenwerkingsverbanden met bedrijven, partners en/of burgers.
- Publieke organisaties betrekken steeds vaker burgers bij het bepalen en uitvoeren van lokaal veiligheidsbeleid.
- Publieke organisaties werken steeds vaker in teams met andere (sociale) partners aan leefbaarheid, zorg en veiligheid.
- Publieke organisaties proberen steeds vaker samen één aanspreekpunt voor burgers te vormen.

Organisaties met een politiefunctie wisselen steeds vaker informatie (en soms ook mensen) uit

- (Niet-publieke) organisaties en professionals hebben soms waardevolle veiligheidsinformatie, van jeugdhulp tot banken.
- De politie en burgers informeren elkaar steeds vaker over veiligheidskwesties, zoals via burgernetwerken.
- Organisaties gebruiken steeds vaker openbaar beschikbare data, zoals van particuliere onderzoeksplatforms als Bellingcat.
- Publieke organisaties richten platformen op om informatie uit te wisselen, zoals de Regionale Informatie- en Expertise Centra.
- Organisaties nemen barrières weg zodat personeel makkelijk elders aan de slag kan, zoals door standaardisatie van vereisten.

Organisaties met een politiefunctie proberen contact met burgers te verbeteren

- Jeugd- en wijkagenten zoeken verbinding met burgers, online, in de wijk en op school.
- De politie gebruikt steeds vaker intensief contact met burgers om incidenten te de-escaleren.
- Publieke organisaties stemmen systemen en communicatie af op behoeften en vaardigheden van burgers, zoals ouderen.
- Publieke organisaties proberen diversiteit te vergoten om zo goed aan te sluiten bij de samenleving.

Organisaties beschikken over steeds meer technologische innovaties om politiefuncties uit te voeren

- Organisaties gebruiken steeds vaker (hulpmiddelen met) sensoren om hulpverlening, toezicht en handhaving te analyseren.
- Organisaties gebruiken steeds vaker DNA-technologie om delicten op te lossen, straks mogelijk ook om verdachten te profileren.
- Organisaties gebruiken vaker biometrische technologie zoals gezichtsherkenning om criminelen op te sporen en te identificeren.
- Organisaties gebruiken steeds vaker *virtual reality* om medewerkers te trainen hoe te handelen in risicovolle situaties.

Burgers gebruiken steeds vaker technologische innovaties die bijdragen aan hun veiligheid

- Burgers hebben steeds meer keuze uit innovatieve beveiligingssystemen om hun eigendom en zichzelf te beschermen.
- Burgers rijden steeds vaker in voertuigen met innovatieve veiligheidssensoren en -systemen.
- Burgers kopen steeds vaker producten die met *track-and-trace* sensoren makkelijk zijn op te opsporen na diefstal.

Criminelen kunnen steeds meer technologische innovaties gebruiken om misdrijven te plegen

- Criminelen kunnen met toegankelijke software zoals AI makkelijker cyberaanvallen uitvoeren en nepnieuws verspreiden.
- Criminelen gebruiken AI om valse berichten te maken voor oplichting of fraude, zoals *deepfakes*.
- Criminelen kunnen anoniem misdaden plegen op het *dark web*, zoals het verkopen van wapens.
- Criminelen schermen hun communicatie beter af met behulp van nieuwe encryptietechnologie.
- Criminelen kunnen op termijn mogelijk kwantumcomputers misbruiken, zoals voor het verbreken van encryptie.

Organisaties met een politiefunctie worstelen met ethische en juridische vragen rondom technologie

- Bedrijven moeten (veiligheids)producten en -diensten soms aanpassen vanwege wisselende nationale regelgeving.
- Bedrijven investeren soms niet in innovatie omdat wet- en regelgeving voor nieuwe technologie nog niet klaar is.
- Organisaties botsen op privacybelangen bij gebruik van persoonsgegevens, zoals rond *crowdmanagement*.
- Sommige advocaten bekritisieren het doorbreken van encryptie, zoals vanwege privacyschendingen.
- Organisaties lopen tegen het risico aan dat ze (privacy)rechten schaden door AI te gebruiken.

Samenwerking

Technologie

Trends en factoren relevant voor de ordening van de politiefunctie in 2040

Deze kaart beschrijft de trends- en factoren die relevant zijn voor het nadenken over de rol die partijen kunnen spelen in het uitvoeren van de politiefunctie in 2040. Hiernaast maakten we nog twee 'trends en factorenkaarten', met hierop (1) trends en factoren die spelen in de samenleving, rondom dreigingen en rond de uitvoering van politiefunctie en (2) trends en factoren rondom innovatie.

Met 'politiefunctie' verwijzen we naar het handhaven van wetten en regels en het beschermen van burgers, zo nodig door dwang. Die 'functie' ligt niet alleen bij de politie, maar soms ook bij burgers, bij bedrijven zoals private beveiligingsorganisaties, of bij overheidsorganisaties zoals de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), de Koninklijke Marechaussee of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Met 'organisaties met een politiefunctie' bedoelen we dus alle organisaties in Nederland die een politiefunctie uitvoeren. Hieronder vallen zowel *publieke als private organisaties*. Waar we op de kaart 'organisaties' schrijven, bedoelen we deze brede groep organisaties met een politiefunctie. Indien we 'bedrijven' schrijven, dan bedoelen we alle private organisaties, óók bedrijven die geen politiefunctie uitoefenen. En met de 'overheid' verwijzen we naar alle publieke organisaties, ook als zij geen politiefunctie hebben.

Dit overzicht van trends- en factoren is niet uitputtend maar is gebaseerd op de inbreng van professionals en experts tijdens een dialoogsessie op donderdag 29 juni georganiseerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Met dank aan allen voor hun denkwerk.

Welke trends en factoren zijn relevant voor het nadenken over de rol die partijen kunnen spelen in het uitvoeren van de politiefunctie in 2040?

Bedrijven

Bedrijven voeren vaker politiefuncties uit, maar afspraken hierover met de overheid ontbreken soms

- Het aantal veiligheidsbedrijven in Nederland en de producten en diensten die zij bieden neemt toe.
- Bedrijven bieden steeds vaker veiligheidsdiensten aan als deel van hun bestaande dienstverlening, zoals diefstalpreventie.
- Bedrijven lossen steeds vaker zelf hun veiligheidsproblemen en -risico's op, waarbij commercieel belang voorop staat.
- Bedrijven zoals banken controleren en handhaven op (vooral financiële) criminaliteit en vergaren zelf bewijs in fraudezaken.
- Bedrijven worden in het maatschappelijke debat steeds vaker aangesproken op hun rol in het voorzien in veiligheid.
- Bedrijven krijgen steeds vaker veiligheidsprotocollen opgelegd door de overheid, zoals rond corona of evenementen.
- Landelijke afspraken over de rol van bedrijven in het uitvoeren van de politiefunctie ontbreken.

Bedrijven kunnen de politiefunctie soms effectiever uitvoeren dan overheidsorganisaties

- Bedrijven hebben meer ruimte om te innoveren en hun koers aan te passen, zoals vanwege minder bureaucratie.
- Bedrijven hebben soms meer specialistische kennis, data en middelen zoals over digitale criminaliteit.
- Sommige bedrijven, hebben data die kunnen helpen bij het voorkomen en oplossen van misdrijven.

De belangen van bedrijven botsen soms met publieke (veiligheids)belangen

- Bedrijven hebben niet zoals de overheid een grondwettelijke plicht om te voorzien in veiligheid van burgers.
- Bedrijven ontwikkelen vooral veiligheidsproducten en -diensten omdat ze winstgevend zijn.
- Bedrijven die mensen sanctioneren volgen hiervoor geen onafhankelijk juridisch proces.
- Bedrijven delen niet altijd informatie over (lichte) delicten met overheidsorganisaties, vanwege kosten of reputatieschade.

Burgers

Burgers garanderen vaker hun eigen veiligheid, maar hebben hiertoe niet altijd dezelfde mogelijkheden

- Overheidsorganisaties doen steeds vaker beroep op burgers om veiligheidsproblemen zelf te voorkomen en op te lossen.
- Burgers nemen soms het initiatief om delicten zelf op te lossen of willen intensief betrokken zijn bij de zaak.
- Vermogende burgers kunnen veiligheid makkelijker inkopen bij bedrijven, zoals (persoons)beveiliging.
- (Kwetsbare) burgers met weinig geld kunnen veiligheidsproducten- en diensten van bedrijven soms niet betalen.

Burgers hebben soms slecht zicht op wie wat doet rond veiligheid en op de kwaliteit van informatie

- Burgers vinden het soms lastig om te overzien bij welke organisatie ze terecht kunnen met veiligheidsvragen.
- Burgers weten niet altijd of veiligheidsinformatie te vertrouwen is en wie de afzender is, mede vanwege nepnieuws.

Burgers voeren soms politiefuncties uit op manieren die botsen met rechten van anderen

- Burgers die zelf vermeende misdadigers opsporen en straffen volgen hierbij geen onafhankelijk juridisch proces.
- Burgers schenden soms privacy door persoonlijke informatie over vermeende misdadigers openbaar te maken.

Overheidsorganisaties

Het gezag van publieke organisaties met een politiefunctie is steeds minder vanzelfsprekend

- Sommige burgers betwisten de legitimiteit van de politie, bijvoorbeeld vanwege etnisch profileren.
- Ongeveer 100.000 mensen in Nederland geloven dat een 'kwaadaardige elite' onze democratische instituties leiden.

Publieke organisaties zijn soms zoekende naar welke politiefuncties ze (op welke wijze) moeten uitvoeren

- Steeds meer organisaties hebben overlappende veiligheidsstaken, dit vergt meer afstemming over beleid en uitvoering.
- Organisaties moeten steeds meer Europese regels rond veiligheid volgen en uitvoeren, zoals de Digital Service Act.
- (Beeldvorming over) privacywetgeving beperkt soms de mogelijkheden om informatie te delen en samen te werken.
- Organisaties zoeken naar wie wat moet doen om veiligheid in het digitale domein te garanderen.

Gemeenten krijgen steeds meer veiligheidstaken of eisen deze op

- De rijksoverheid belegt steeds meer veiligheidstaken bij gemeenten, niet altijd met bijbehorende financiering.
- Gemeenten hebben een steeds grotere rol in het bestraffen van overtredingen.
- Gemeenten spelen een steeds grotere rol in het bestrijden van ondermijning en georganiseerde criminaliteit.